

Nr 25

Utlåtande i anledning av väckta motioner om slopande av åldersgränsen för invaliditetstillägg.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 65 i första kammaren av herr *Karlsson, Helge, m. fl.* samt nr 88 i andra kammaren av herr *Karlsson i Olofström m. fl.*

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts, "att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till ändring av 9 kap. 2 § lagen om allmän försäkring på så sätt att åldersgränsen för erhållande av invaliditetstillägg utgår".

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande får utskottet, i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande, hänvisa till motionen I: 65.

Gällande bestämmelser m. m.

Invaliditetstillägg är en förmån, som jämlikt lagen om allmän försäkring i vissa fall kompletterar ålders- eller förtidspension. Sådant tillägg utgår jämlikt 9 kap 2 § i lagen, om den försäkrade är ur stånd att reda sig själv och på grund härav vid upprepade tillfällen dagligen är i behov av hjälp av annan samt hjälpbehovet uppkommit innan den försäkrade fyllt 63 år. Tillägget utgår vidare, om den försäkrade är blind och blindheten inträtt innan den försäkrade uppnått 63 års ålder. Invaliditetstillägg utgår slutligen till försäkrad, som uppbär partiell förtidspension, om den försäkrade utför förvärvsarbete men på grund av höggradig nedsättning i kroppsorganens funktion behöver avsevärd fortlöpande hjälp av annan person eller får vidkännas betydande merutgifter för färdmedel eller andra hjälpmedel för att kunna utföra arbetet. Invaliditetstillägg utgår ej till försäkrade, som stadigvarande vårdas på vissa anstalter. Tillägget utgör för år räknat trettio procent av basbeloppet, som för närvarande är 5 000 kronor.

Invaliditetstillägget i sin nuvarande utformning tillskapades i samband med lagen om allmän försäkring, som trädde i kraft den 1 januari 1963. Invaliditetstillägg ersatte de tidigare förmånerna vårdtillägg och blindtillägg. Beträffande dessa förmåner gällde att vårdbehovet respektive blindheten skulle ha inträtt före det vederbörande fyllt 60 år. Vårdtillägget infördes vid 1954 års riksdag. I sitt utlåtande nr 13 anförde andra lagutskottet i fråga om åldersgränsen 60 år, att utskottet kunde acceptera denna men att en omprövning kunde ifrågakomma sedan erfarenhet av reformens verkningar vunnits. Utskottet framhöll i detta sammanhang att spörsmålet om vilka hjälpformer, som borde komma

i fråga vid de under högre ålder inträffade hjälplöshetstillstånden, hörde nära samman med åldrings- och kronikervårdsfrågan över huvud.

I *proposition nr 90 till 1962 års riksdag* med förslag till lag om allmän försäkring m. m. anförde *föredragande departementschefen* beträffande de förmaner för vilka i propositionen föreslogs benämningen invaliditetstillägg bl. a.

Enligt kommittéförslaget skall för rätt till blindförmånerna krävas, att blindheten inträtt före det vederbörande fyllt 63 år mot nu 60 år. Motsvarande föreslås gälla beträffande det för rätt till vårdtillägg och hjälptillägg uppställda villkoret i fråga om tiden för vårdbehovets uppkomst. Förslaget har i denna del tillstyrkts eller lämnats utan erinran i de flesta remissyttrandena. Några remissorgan har dock ifrågasatt att åldersgränsen bör helt utgå eller höjas till 67 år.

I hittillsvarande lagstiftning har det inte ansetts lämpligt att helt slopa åldersgränsen. I fråga om de blinda har anförts bl. a., att av dem som blivit blinda i högre ålder ett ganska betydande antal kan antagas åtnjuta vård på allmänna inrättningar och därför ej är i behov av blindtillägg. Skulle sådant tillägg utgå även till dem som vid mycket hög ålder blivit blinda, skulle vidare vissa tillämpningssvårigheter uppkomma. Beträffande vårdtillägget har åberopats att behov av hjälp för personlig vård uppkommer förhållandevis ofta i de högre åldersgrupperna. För egen del finner jag att övervägande skäl talar för att bibehålla en åldersgräns före vilken blindheten eller vårdbehovet skall ha yppats. Huruvida åldersgränsen bör sättas vid 63 år eller en annan ålder är en avvägningsfråga. Jag finner det vara en fördel att gränsen ligger några år under folkpensionsåldern 67 år, så att inte den omständigheten huruvida blindheten eller vårdbehovet inträtt kort före eller kort efter pensionsålderns inträde kan bli avgörande för om tillägg skall utgå under återstoden av den försäkrades levnad. Kommitténs förslag bör enligt min mening godtagas.

I samband med propositionens behandling i riksdagen väcktes motioner med yrkande om höjning av åldersgränsen för invaliditetstillägg till 67 år. *Andra lagutskottet* anförde i sitt av riksdagen godkända *utlåtande nr 27* bl. a.

Ett av skälen för åldersgränsen beträffande ifrågavarande tillägg är uppenbarligen, att ett lyte av den art som tillägget är avsett att kompensera drabbar betydligt hårdare, om det uppkommer medan vederbörande är i verksam ålder, än om det uppstår senare. Vidare är många människor vid hög ålder i fysiskt avseende nedbrutna, och det kan inte anses påkallat att i samtliga dessa fall utge särskilda ersättningar från pensioneringen. Med hänsyn till dessa förhållanden synes en åldersgräns motiverad. Var denna skall ligga kan givetvis vara föremål för delade meningar. De anförda synpunkterna talar enligt utskottets mening även för att gränsen inte sättas alltför högt, och utskottet anser därför att den höjning med tre år som föreslås i propositionen innefattar en rimlig avvägning. I vart fall bör det inte komma i fråga att sätta gränsen högre för blinda än för andra invalider. Utskottet avstyrker alltså förevarande motionsyrkanden.

Utskottet

Enligt lagen om allmän försäkring utgår i vissa fall invaliditetstillägg som komplettering av ålders- eller förtidspension. Den som är ur stånd att reda sig själv och på grund härav vid upprepade tillfällen dagligen är i behov av hjälp av annan är berättigad till invaliditetstillägg, om hjälpbehovet uppkommit före 63 års ålder. Likaså kan blinda erhålla tillägget under förutsättning att blindheten inträtt före ovannämnda ålder. Slutligen kan försäkrad med partiell förtidspension få invaliditetstillägg, om den försäkrade utför förvärvsarbete men på grund av höggradig nedsättning i kroppsorganens funktion behöver avsevärd fortlöpande hjälp av annan person eller får vidkännas betydande merutgift för färdmedel eller andra hjälpmedel för att kunna utföra arbetet. I detta sistnämnda fall gäller inte åldersgränsen 63 år.

I förevarande motioner yrkas att åldersgränsen för erhållande av invaliditetstillägg måtte slopas. Enligt motionärerna bör invaliditetstillägg utgå oavsett när vårdbehovet uppstått.

År 1962 i samband med behandlingen av förslaget till lagen om allmän försäkring hade utskottet att ta ställning till motioner med yrkande om höjning av åldersgränsen till 67 år. I frågan huruvida det fanns skäl för att över huvud ha en åldersgräns anförde utskottet, att ett lyte av den art tillägget var avsett att kompensera drabbade personer i verksam ålder hårdare än andra samt att det inte kunde anses påkallat att från pensioneringen utgiva ersättning till det stora antalet människor, som vid hög ålder blev fysiskt nedbrutna. Utskottet uttalade vidare, att frågan var åldersgränsen borde ligga kunde bli föremål för delade meningar men att utskottet för sin del ansåg, att åldersgränsen 63 år innefattade en rimlig avvägning.

Utskottet anser alltså att en åldersgräns för utgivande av invaliditetstillägg bör finnas. Det kan som utskottet tidigare påpekat knappast vara en angelägenhet för den allmänna pensioneringen att i invaliditetstilläggets form ersätta de kostnader för hjälp, som många gamla till följd av åldrandet otvivelaktigt kan bli i behov av. Problemet med vårdkostnader av denna art bör ses i samband med åldringsvårdsfrågan i stort. Spörsmålet om vilken åldersgräns som är den lämpligaste kan såsom utskottet tidigare uttalat vara föremål för delade meningar. Eftersom pensionsförsäkringskommittén behandlar frågor som berör bl. a. invaliditetstillägg synes motionerna kunna överlämnas till denna kommitté.

Med hänvisning till det anförda får utskottet hemställa,

- 1) att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 65 och II: 88, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att motionerna överlämnas till pensionsförsäkringskommittén,
- 2) att motionerna, i den mån de icke kan anses besvarade

genom vad utskottet under 1) hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 9 mars 1965

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar Strand, Axel Svensson, fru Carlqvist, herrar Kaijser, Lars Larsson, Edström, Erik Filip Petersson och Thorsten Larsson;

från a n d r a kammaren: herrar Odhe, Rimmerfors, fru Ekendahl, herr Gustavsson i Alvesta, fröken Wetterström, herrar Bengtsson i Varberg, Fredriksson och Ullsten.